

פרנסה משמים 2

פרנסה זה דבר שמאד מאד מטריד את מי שאין לו. מאד קשה. וגם מי שיש לו "אין הקומץ משביע את הארי", תמיד צריך עוד. גם אם יש לטוֹטף אז יש תמיד צרכים מיוחדים, בכל מיני תחומים, צריך כסף. השאלה כמה משתגעים על זה, וכמה משתגעים מזה. כי אמרנו פעם שעברה שאדם מה שצריך להגיע אליו, יגיע אליו, גם בלי השתדלות יתירה, יגיע אליו. ההשתדלות לא תוסיף. אולי לצורך הניסיון באמונה, האמונה שמה שמגיע לך יגיע לך ואף אחד לא יכול לגעת לך בזה והשתדלות יתירה לא תוסיף על זה לפעמים כשתשתדל יותר תראה שיש לך יותר. אבל זה כי שתית יותר מהר מהכוס שלך של כל השנה. אתם זוכרים שהיתה תקופה שאל על עבדה בשבת? הם הגיעו למצב שהם כמעט קרסו, ואז הפסיקו לטוס בשבת והחברה התייצבה. לכאורה הם היו צריכים להרוויח יותר כי נוספו להם טיסות אבל זה לא קרה, לא רק שהם לא הרוויחו יותר מהטיסות אלא הם כמעט פשטו רגל.

איזה נהג מונית סיפר שהוא היה עובד בשבת עד שהרב יוסף הלפרין נסע אצלו פעם אחת במונית, והוא שאל אותו, "תגיד אני יודע שהחברת מוניות הזאת עובדת בשבת, איך אתה עובד בשבת?" והנהג ענה לו "אין לי ברירה, לקחתי משכנתא גדולה על הבית ואני גם ככה בקושי מכסה את השוטף ואין לי ברירה". אז הרב הלפרין אמר לו "יודע מה, בוא נעשה עסק, אתה תפסיק לעבוד בשבת ותעשה חשבון מדויק של כל הכספים שהרווחת, וכל מה שיחסר לך בשביל תשלום המשכנתא, תבוא אלי ואני אתן לך צ'ק שישלים לך את מה שחסר לך, בסדר?"

"מה, ואיך תדע שאני לא עובד עליך?" "אני אסתכל בעיניים שלך ואדע, רק תעשה חשבון מדויק". ומה הנהג מונית הזה מספר? הוא עזב את החברה ועבר לחברה שומרת שבת, והמפליא הוא שכבר מהחודש הראשון לא רק שהוא לא הפסיד הוא הרוויח יותר! ומעולם הוא לא נזקק להשלמה של הצ'קים של הרב הלפרין. הוא התחיל לשמור שבת וכל המשפחה שלו והילדים שלו אחריו, ב"ה. למראית עין מה היה נראה לו? יש לי משכנתא שעושה לי חור בכיס, אני חייב לעבוד בשבת. למעשה מה היה? הוא הפסיק לעבוד בשבת והרוויח יותר, למה? כי הפרנסה היא משמים והיא לא תלויה בהשתדלות שלנו, ב"כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה".

יש סיפור של ידוע של המגיד, רבינו לופיאן, על טומי. מכירות את הסיפור על טומי? טומי היה תושב ירושלים והגיע פעם אחת לכניסה לירושלים והרמזורים לא עבדו והיה שם בלגאן שלם, צפירות ופקקים ומה לא. טומי הזה היה פנסיונר והיה לו מקל סבא ביד, החליט שבמקום שאין אנשים תהיה איש, התחיל לסדר את התנועה, ובאמת כולם נשמעו לו וסידרו את העניינים. למחרת הוא קם, חדור שליחות, הוא חייב ללכת לסדר את התנועה בכניסה לירושלים, לא יסתדרו בלעדיו. אמנם סידרו כבר את הרמזורים אבל את זה הוא לא ידע. הוא נעמד מתחת לרמזורים והתחיל לסמן לנהגים עם המקל מתי לעצור ומתי ליסוע. לא תמיד בדיוק שמעו לו אבל בסופו של יום הוא היה מרוצה כי הכל עבד חלק. מה שדירבן אותו לבוא גם למחרת וככה חורף, קיץ, סתיו, אביב, בגשמים, בחמסינים, מה שלא יהיה, טומי שם. גם כשהוא היה חולה, לא יכל להפקיר את הציבור והלך בכוחות לא לו להציל את ירושלים.

ככה אנחנו בהשתדלות שלנו על הפרנסה, לא רואים שיש מי שמכוון מלמעלה את התנועה של המזומנים. יש מי שמסדר הכל, אני לא צריכות להיות כמו טומי שבטוחות שהריצות שלנו לכאן או לכאן הן מה שעושות את זה, לא צריך לקרוע את עצמנו על הפרנסה. איך אמר החזון איש, במילים אחרות, השתדלות כן, התעקמות לא. מה זה התעקמות אמרנו? לרמות, לשקר, להשתגע, על חשבון התפילה, על חשבון הכל. לא צריך.

הרבי מווארקא ראה פעם חסיד שלו שהולך עם נעליים קרועות. אתן יודעות בקור של אירופה נעליים קרועות זה אוי אוי. אז לקח מעות ושם אותם אצלו בשקית בארון. אותו חסיד היה מסתובב הרבה בבית של הרבי ופעם הארון היה פתוח והחדר היה ריק והוא ראה את המעות. לא עמד ביצר וגנב אותן. גנב מהרב שלו. הרבי כשהוא גילה שהמעות נעלמו חקר מי היה בבית באותו יום. כשהבין שזה היה אותו חסיד קרא לו ואמר לו "שוטה שבעולם, המעות האלו היו מונחות בארון בשבילך. אם היית ממתין היית מקבל אותן בהיתר. ואם הן לא היו מיועדות לך, לא היה עוזר לך אם היית לוקח אותם באיסור".

מה, אנחנו מתחכמים עם הריבוננו של עולם? זה הוא שזן ומפרנס, אם הוא לא נותן לא יעזור אם נערים ונגנוב. לא בגלל זה נקבל יותר ממה שאנחנו צריכים לקבל. אולי לאותו רגע יראה שכן, בשביל הניסיון באמונה. אבל בסופו של דבר זה כמו אל על, לא מרוויחים מזה שעושים נגד רצון ה'. בלונג ראן לא מרוויחים. כתוב "עושה הון לא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו ובאחריתו יהיה נבל" (ירמיהו יז, יא). אני מכירה מישהו שהיו לו נכסים, מה זה נכסים, התארחתי בוילה שלו. רק הממ"ד שלו היה אולם קולנוע, קומה שלמה של אולם קולנוע. וכל כסא שאתה יושב בו מול המסך, זה לא כסא כמו באולם קולנוע זה כורסא עם חלק לרגליים שאתה מעלה ומוריד עם ידית. זה הממ"ד. שאר הבית על כל מפלסיו, מה אני אגיד לכם. שני אדריכלים תכננו אותו, אדריכל פנים ואדריכל חוץ. התריסים הם בתוך החלונות, אתה מעלה ומוריד אותם עם שלט בתוך החלונות. משקיפה על נוף מרהיב, חצר מדהימה הכל שיישים ואבן טבעית, משהו מרהיב. מאיפה היה לו את הכל? ממשחקי קלפים. מי שמפסיד משלם למי שמרוויח. ככה הוא הרוויח את כל הבית שלו. בחצי ימיו, הפסיד את אשתו ואת כל הבית הזה. נשאר עם איזה אוטו גרוטאה בלי כלום. עצוב עצוב. "עשה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו".

ההשתדלות כאן לא היתה נכונה. לא ככה אתה יכול לעשות את העושר שלך, על חשבון אחרים, בשקרים. ההשתדלות הנכונה זה באמונה. כלומר, לבטוח בה' ולהתפלל. יש לנו בתפילה את הפסוק "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון". המשנה ברורה כותב ש"שעיקר מה שקבעו לומר תהלה לדוד בכל יום הוא בשביל אותו פסוק שמזכיר בו שבחו של הקב"ה שהוא משגיח על בריותיו ומפרנסן". ואם לא כיוון בפסוק הזה צריך לחזור ולהגיד את הפסוק עד סוף המזמור. יש הרבה פירושים אחד מהם הוא שהסופי תיבות של הפסוק הם ח-ת-ך שזה שם של פרנסה. שה' חותך וגוזר קצבה לכל חי. המבי"ט (ר' משה מיטראני) כתב שראינו שעיוור התרפא ואילם התחיל לדבר אבל על שוטה שהתנרמל לא שמענו כי השוטה משוכנע שהוא בסדר לכן הוא לא מתפלל על זה, ולכן הוא גם לא מבריא. אין דבר שמגיע לעולם הזה ללא תפילה. כשברא הקב"ה את העולם כתוב שהכל היה עומד ומחכה לתפילתו של אדם הראשון. הגשם הראשון לא ירד בעולם עד שבא אדם הראשון והתפלל עליו.

השנה לא ירדו גשמים, הרבנים הראשיים פנו לציבור שיתפללו על הגשמים ואז היו לנו כמה ימים של גשמים חזקים, בכמה ימים הכנרת עלתה ב-8 ס"מ! זה כוחה של תפילה. לא תמיד התפילה נשמעת מיד אבל חייב להתפלל. הכל עובר דרך התפילה. כתוב "שלא ניתנו רעמים וברקים אלא כדי לפשט עקמומיות שבלב". הלב שלנו עקום, יש בו עקמומיות של חוסר אמונה, של תאוות, של יצר הרע. איך נפשט את העקמומיות הזאת? צריך לפעמים להיבהל, ואז כשאנחנו נבהלים אנחנו נושאים עיניים לשמיים ומתפללים לה', אז אנחנו נזכרים שיש לנו אבא שבשמיים. לא זוכרת מי אמר שלמה הרעמים באים דווקא בזמן הגשם? רק בזמן הגשם צריך לפשט עקמומיות שבלב? לפני או אחרי לא? ועונה שהגשם הוא בבחינת שפע שירד משמים. ואם אנחנו לא ראוים לשפע בדיון כי אין לנו מספיק כניעה כלפי מעלה אז הרעמים מכניעים את גבהות הלב שלנו והעקמומיות שלנו. תחשבו על רעם וברק כשאתם נמצאים מחוץ לבית. או אפילו בבית אבל בלי רעשים של טלויזיה או מוזיקה או כאלו דברים. זה חודר ישר ללב, מפשט אותו מהעקמומיות שלו.

התפילה גם מפשטת את העקמומיות, מכניסה אמונה, מכניסה ביטחון, ענווה. אני יודע שלא אני אחראי על הפרנסה שלי, אני תולה עיניים לשמיים משם היא באה. פעם הרב מרדכי אליהו זצוק"ל היה בביקור בציון של רבי אליעזר פאפו

זצוק"ל בעל ה'פלא יועץ' וחיפש מקווה לטבול בו, לפי דעת הפלא יועץ צריך אדם לטבול לפני שהולכים לקברי צדיקים. שאל את אנשי המקום, אמרו לו שיש מקווה במרחק של כמה עשרות קילומטרים משם. שאל אותם הרב: למה לא תעשו מקווה אצלכם? אמרו לו: זה מסובך ביותר. אמר להם הרב: לא מסובך. תמצאו בור ריק, תיצקו בתוכו בטון שיכיל בערך קוב מים. לידו תעשו עוד בור אחד שיהיה להשקה וזריעה.

היה שם יהודי אחד מבני המקום שאמר לרב: לך זה פשוט כבוד הרב. לנו זה מסובך. אני מוכן לעשות הכל מיד עכשיו, ובלבד שתעמוד לידי ותראה לי בדיוק איך עושים. הסכים הרב. מיד הביא אותו יהודי פועלים וכלי עבודה. בנו תבנית מקרשים, יצקו בטון והכל בפיקוח הרב ובהנחיתו. כשסיימו רצה אותו האיש להביא צינור מים ולמלא את המקווה, אמר לו הרב שצריך למלא מקווה במי גשמים או במי מעיין. האיש הזה כל כך הצטער הוא חשב שהוא יוכל לטבול אותו יום. אמר לו הרב: נתפלל. אתה עשית את שלך - תן להקב"ה שיעשה את שלו. עמד אותו יהודי ואמר "רבינו אליעזר פאפו עשינו את המקווה הזה לכבודך. לפי הפסק הלכה שלך. תבקש מהקב"ה שיוירד לנו גשם שיתמלא המקווה שבנינו". והרב אמר "בבקשה תן לנו גשמי ברכה למלא את המקווה הזה" ומיד התחילו לבוא עננים ולרדת גשם כבד עד שהמקווה התמלא על כל גדותיו. יכול להיות שגם הרב צירף את תפילתו לתפילת אותו יהודי פשוט, וכך אנו עושים תמיד בתפילת הגשמים מצרפים את כל התפילות של כולם והם עושות רושם.

אז חייב לצרף תפילה להשתדלות. זו ההשתדלות האמיתית, כי הפרנסה מאיפה באה? משמים, אז צריך לפנות לשמים! אתה לא פונה לבוס ומחניף לו ומרכל על העובדים כדי למצוא חן בעיניו ו'עובד' אותו. כי הפרנסה לא ממנו. ואתה גם לא מתחנן אליו ולא מאבד את העשתונות אם הוא פיטר אותך כי הפרנסה לא ממנו. יש סיפור על אברך אחד שהיה לומד כל היום והפרנסה שלו היתה בהתאם, כלומר, מאד מצומצמת. כשהגיע הזמן שלו לחתן את הבת שלו הוא התחייב למחותנים 30 אלף דולר הוצאות חתונה. אשתו כשהיא שמעה את הסכום הזה קיבלה סחרחורת ובבית היא מיד התנפלה עליו "מאיפה אתה מתכוון להביא את הסכום הזה? והוא בשקט עונה לה "לא יודע". "לא יודע? מה זה לא יודע? זה המון כסף שהתחייבת עליו. אף אחד בעולם לא ילווה לנו כזה סכום. איך התחייבת זה הונאה. אנחנו לא נוכל לעמוד בזה". אבל לא עזר לה, הבעל שלו כאילו לא קרה כלום. אותה אשת אברך גרה בסמוך לרב אלישיב ז"ל והלכה לאשתו לספר לה את כל צערה.

הרבנית אלישיב הפנתה אותה לרב והוא שאל, יש לכם נכסים בסכום הזה? והאשה אמרה "כלום". אז הוא ביקש שתקרא לבעלה, כשהוא בא, ואתן יודעות הרב אלישיב היה פוסק הדור, אז הוא שאל את האברך "על סמך מה חתמת?" והאבא ענה "האב הרי חייב לחתן את בתו". "אבל על סמך מה חתמת על סכום כזה?" "אם הקב"ה חייב אותי לחתן את הבת שלי אז הוא גם ישלח לי את הכסף שצריך בשביל זה". "טוב, הוא בוודאי ישלח לך את הכסף אבל אתה צריך לעשות גם השתדלות, צא לגייס את הכסף"

אבל האברך סרב, הוא אמר "הקב"ה גם ציווה אותי ללמוד תורה וזה מה שאני עושה, ולא בגלל שאני עסוק במצווה של לימוד תורה ולא יוצא לגייס כספים הקב"ה יעניש אותי". אמר הרב "אז אולי תבקש מכתבי המלצה מכמה גדולי תורה ותאסוף כספים בבתי כנסת בזמן התפילה" אבל האברך סרב הוא לא בנוי לזה. "אם כך, אמר הרב אלישיב, גש לישיבה ממול ותבקש מהמנהל שייתן לך רשימה של כמה נדיבים, תגיד לו שאני ביקשתי שייתן. קח את הרשימה ושלח להם מכתבים, אולי יעזרו לך"

טוב, לזה האברך הסכים, ניגש למנהל הישיבה וסיפר לו את הסיפור. ההוא התחיל לחפש כל מיני שמות והאברך אמר לו "אני רק עושה השתדלות, אני לא צריך הרבה שמות, תן לי שם אחד, זה מספיק לי".

"ואם הוא לא יתרום?" "ה' יעזור". המנהל נתן לו שם של תורם אחד שתורם באופן קבוע עשרה דולרים לחודש לשיבה, והאברך כתב לו "בעוד חדשים אנו עומדים לחתן את בתנו והתחייבנו לסכום של שלשים אלף דולר, אנא סייעו לנו" עברו שבועיים והאברך מקבל מכתב בדואר ובתוכו צ'ק ע"ס 30 אלף דולר!!

כוחה של אמונה! הראש ישיבה שמע שככה, בנסיעה הבאה שלו לגיוס תרומות בחו"ל עבר אצל הנדיב הזה וביקש ממנו להגדיל את התרומה הקבועה שלו. אבל למרבה הפתעתו הנדיב סרב ואמר שהוא לא יכול להגדיל מעל עשרה דולרים לחודש. אז הראש ישיבה אמר לו "חשבתי שהתעשרת, הלא תרמת למשפחה פלונית שלושים אלף דולר". הנדיב הסתכל עליו מבט ארוך ואז אמר לו "אני אספר לך מה קרה. הרבה שנים אני ואשתי היינו חשוכי ילדים. לפני חמש שנים נולדה לנו סוף סוף בתנו היחידה ולא היה קץ לאושרנו, עד שהתבשרנו שהיא חולה במחלה קשה חשוכת מרפא. התרוצצנו מרופא לרופא עד שהגענו למומחה בעל שם עולמי שהציע דרך טיפול חדשה. לפני שהטיפול התחיל התחננתי בשבת בפתיחת ההיכל "ריבונו של עולם, שלח לבתי רפואה שלמה, ונזכה לגדלה ולהשיאה ואני מבטיח לתמוך במשפחה עניה שתוכל להשיא את בתה".

לפני כמה חודשים הגיעו אלי שני מכתבים ביום אחד. במכתב אחד הרופא שלח לנו את הבדיקות המעודכנות שמבשרות שהילדה התגברה על מחלתה והבריאה, ובמכתב השני בקשה מאברך אלמוני בירושלים לסייע לו בהשאת בתו. בו במקום ביררתי עם מנהל הסניף שלי בבנק כמה כסף יש לי בתוכנית חיסכון ותשובתו המדהימה היתה: שלושים אלף דולר. מיד לקחתי את כל הכסף ושלחתי לאברך ההוא.

זה השתדלות של אמונה. אני לא אומרת שאנחנו צריכים לנהוג דווקא ככה, כי מידת ההשתדלות שונה מאדם לאדם, כמה שאדם יותר בוטח ככה הוא צריך פחות השתדלות. 'אבל זה נותן לנו השראה מה הכיוון. אני לא יוצא הופך סדרי עולם בשביל השתדלות, ואני לא אוכל את עצמי אם עשיתי איזו טעות או מיעטתי בהשתדלות ובגלל זה הפסדתי, כי זה לא ככה. 'אור החיים' היה צורף זהב והוא היה עובד רק כשלא היה לו כסף, וכאשר הייתה הפרוטה בכיסו, היה הוגה בתורה ולא היה עובד.

פעם אחת, כאשר חיתן מלך מרוקו את ביתו, הזמינו תכשיטי הכלה אצל האומן המפורסם שהיה רבי חיים משתכר אצלו. התכשיטים היו צריכים להיות מוכנים ליום המיועד, אלא שבאותו זמן לא היה רבי חיים זקוק לכסף, וממילא לא עבד אלא היה שוקד על לימודו, וזה גרם שהתכשיטים לא היו מוכנים בזמן שנקבע מראש. כשבאו לקבל התכשיטים של בת המלך, ומצאו שלא נגמרה המלאכה כעס המלך מאוד, והצורף, בשנאתו ליהודים, תלה האשמה ברבי חיים בן עטר ע"ה, ודנו אותו שיושלך לגוב האריות.

היה למלך גן חיות גדול, מלא בחיות טורפות, סגור ומסוגר מכל עבריו, עם קירות גבוהים מאד ובאמצע היתה דלת ברזל חזקה ומי שהתחייב מיתה למלכות היו משלשלים אותו מאותו הפתח לתוך הגן המלא אריות ונמרים וחיות-טורפות.

כאשר באו לקחת את ה'אור החיים' ז"ל להשליכו לגוב האריות, ביקש מהם קודם כל לקחת מה שנחוץ לו, והוא מילא שני תיקים בספרי קודש, טלית ותפילין שלו, וכשבאו לזרוק אותו לגוב האריות ליוו אותו כל ישראל בבכיות וצעקות, והוא אמר להם "אל תצטערו, ה' ממית ומחיה, פודה ומציל, עונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה. מובטחני בהקב"ה וישועתו שיושיעני משיני האריות האלו". לקחו את התיקים שלו ואותו וזרקו אותם לכלוב החיות.

כעבור כמה ימים, כאשר באו כדרכם להוציא את עצמות הנטרף ושאריות הגופה, על מנת שלא יסריחו, והנה הם מריחים ריח גן עדן משיב נפש! ומה מאוד השתומם השומר בראותו את הנדון למוות, רבי חיים בן עטר, מוקף מכל עבריו אריות ונמרים, והוא עטוף בטלית ומעוטר בתפילין ודומה למלאך ה' צבאות והוא עוסק בתורה, והחיות סביבותיו יושבים כנועים כתלמידים לפני רבם!

השומר לא המאין למראה עיניו ורץ לארמון המלך לספר על הנס. המלך בא לראות במו עיניו וכשראה את המחזה הנורא הזה, בכה ואמר עתה ידעתי כי יש אלוה בישראל, ופקד להוציא את הרב ואת ספריו הקדושים, והפך אותו ליועץ הכי חשוב שלו.

אז אנחנו לא אור החיים הקדוש אבל אנחנו מקבלים כיוון מגדולי ישראל שלא פוחדים על יום המחר. הם יודעים שהפרנסה שלהם משמים והם קובעים כמה זמן והשתדלות הם צריכים על פרנסה. ממילא אנחנו גם לא יודעים מה ההשתדלות הנכונה. לפעמים אנחנו עושים השתדלות בדבר אחד ולא רואים בו ברכה, ובדבר אחר שלא שמנו לב אליו כל כך, ממנו פתאום באה הברכה. מה אנחנו יודעים? אני זוכרת שאחד המנהלים של התלמוד תורה אמר לנו, אני שם לב שבדינר שאנחנו עושים כל שנה לתרומות לת"ת,, לא משנה מה נעשה ואת מי נביא, הסכום של התרומות הוא קבוע. לא שזה חוק בישראל שהסכום של הדינר יהיה קבוע, אבל מראים לנו את זה בחיזוק באמונה שזה לא תלוי בהשתדלות, תעשה יותר, תעשה פחות, הסכום יהיה קבוע.

אנחנו מתפללים ועושים השתדלות הוגנת וישרה וה' שולח ברכה במעשה ידנו. ואם אין ברכה אז מה שלא נעשה לא יעזור. ומי שעושה עושר ולא במשפט, לרגע נראה שזה עובד אבל בהמשך "בחצי ימיו יעזבנו ובאחריתו יהיה נבל".

אנחנו חייבות להתאזר באמונה וביטחון, כי המן הוכיח לנו שהפרנסה משמים, ומי שיש לו עיניים פקוחות לראות ולב פתוח להבין, רואה את זה בעצמו. לא לפחד ולא לדאוג, לבטוח בה' שהוא משביע לכל חי רצון ולהתפלל אליו. מי שחיה ככה חיה טוב, טוב לה בחיים, אין לה לחצים, אין דאגות, היא בוטחת בה', וה' מביא לה. פעם מפה פעם מכאן, מה זה משנה, העיקר שבלב רגועים, שלוות הבוטח!